

İBNİ SİNA

Ailesi Belhten gelerek Buharaya yerleşmişti. İbni Sinâ, babası Abdullah, maliyeye ait bir görevle Afşandayken orada doğdu. Olağanüstü bir zekâ sahibi olduğu için daha 10 yaşındayken Kur'an-ı Kerimi ezberledi. 18 yaşında çağının bütün ilimlerini öğrendi. 57 yaşındayken Hemedanda öldüğü zaman 150den fazla eser bıraktı. Eserleri Latince'ye ve Almanca'ya çevrilmiş, tıp, kimya ve felsefe alanında Avrupa'ya ışık vermiştir. Onu Latinler "Avicenna" adıyla anarlar ve eski Yunan bilgi ve felsefesinin aktarıcısı olarak görürler.

İbni Sinâ, daha çocukluğunda, çevresini hayrete düşüren bir zekâ ve hafıza örneği göstermiştir. Küçük yaşta çağının bütün, ilimlerini öğrenmişti. Gündüz ve gece okumakla vakit geçirir, mum ışığında saatlerce, çoğu zaman sabahlara kadar çalışırdı. Pek az uyurdu.

Buhara Emiri Nuh İbni Mansur'u ağır bir hastalıktan kurtardı ve bu yüzden de Samanoğulları sarayının kütüphanesinde çalışma iznini aldı. Bu sayede pek çok eseri elinin altında bulduğu için vaktini kitap okumak ve yazmakla geçirdi. Hükümdar öldüğü zaman o, henüz yirmi yaşındaydı ve Buhârâdan ayrılarak Harzeme gitti: El-Bîrûni gibi büyük bir şöhret ve değer, onun çalışkanlığına, bilgisine değer vermesi, kendisini yanına kabul etmesi, beraber çalışması, hakkında kıskançlığa yol açtı. Bu yüzden takibata bile uğradı. Harzemde barınamayarak yeniden yollara düştü. Şehirden şehre dolaşarak nihayet Hemedana kadar geldi ve orada kalmaya karar verdi.

İbni Sînâ, çoğu fizik, astronomi ve felsefeyle ilgili olarak 150 civarında eser yazmıştı. Farsça olan birkaçı dışında bunların hepsi Arapçadır. Çünkü o devirde ilim eserlerini Arap diliyle yazmak âdetti. Arapçaya bu bakımdan değer verilirdi. Bilhassa tıp ilmine dair araştırmaları son derece orijinal ve doğrudur. Bu yüzden doğu ve batı hekimliğine kelimenin tam anlamıyla, 600 yıl, hükmetmiştir.

Eserleri Batı dillerine Latince yoluyla çevrilerek Avicenna diye şöhrete ulaşan İbni Sinâ, yanlış olarak bir süre Avrupada İranlı hekim ve filozof olarak tanınmıştır. Bunun da sebebi, eserlerini Türkçe yazmamış olmasındandır... Bununla beraber, batılılar da kendisini Hâkim-i Tıb, yani hekimlerin piri ve hükümdarı olarak kabul etmişlerdir. 16 yaşındayken pratik hekimliğe başlayan İbni Sinâ, resmî saray doktorluğu da yapmıştır.

Matematik, astronomi, geometri alanlarında geniş araştırmaları vardır. İbni Sînâ, tıp araştırmaları yaparken bazı hastalıkların bulaşmasında göze görünmeyen birtakım yaratıkların etkisi olduğunu, yani mikropların varlığını sezmiş ve bu bilinmeyen mahluklardan eserlerinde sık sık bahsetmiştir. Mikroskobun henüz bilinmediği bir devirde böyle bir yargıya varmak çok ilginçtir.

Şifa adlı eseri bir felsefe ansiklopedisidir. Diğer eserlerine gelince bunlar arasında en tanınmış olanlarından: el-Kanun fi't-Tıb isimli kitabı tamamen bir tıp ansiklopedisidir. Necât ve İşârât adlı kitapları ve Aristo'nun felsefesini anlatan yirmi ciltlik Kitâbü'l-İnsâf'ı başta gelen eserlerindedir. İbni Sina kimya alanında da çalıştı ve önemli keşiflerde bulundu. Bu hususta Berthelet, kimya ilminin bugünkü hale gelmesinde İbni Sina'nın büyük yardımı olduğunu söyler. Bu çalışmaları ve etkileriyle İbni Sina Doğu ve Batı kültürünü geliştiren büyük bilginlerden biri oldu. Bütün bunlardan başka İbni Sina çok güzel şiirler yazdı. Hatta Türkçe olarak yazmış olduğu şiirler de vardır.

İbni Sina, 1037 tarihinde Hemedan'da mide hastalığından öldü. İbn-i Sina'nın asıl büyüklüğü doktorluğundadır. Şifâ adındaki 18 ciltlik ansiklopedisi, ismine rağmen tıptan çok matematik, fizik, metafizik, teoloji, ekonomi, siyaset ve musiki konularını içine alır. Onun tıp şaheseri, kısaca Kanûn diye bilinen el-Kanûn Fi't-Tıb adlı büyük kitabıdır. Eser, fizyoloji, hıfzıssıhha, tedavi ve farmakoloji bahislerine ayrılmıştır. Konular dikkatle incelendiğinde İbn-i Sina'nın bugünkü tıp için bile geçerli olan pek çok ileri görüşleri bulunduğunu; mesela mikroskop olmadığı halde, hastalıkların 'mikrop' mefhumuna benzer yaratı